

Otranto´dan sonra barış

Fatih Sultan Mehmed´in garbe karşı en ileri hareketi, saltanatının sonuna doğru, İtalyada fütuhata teşebbüsü ve Otranto kalesini zaptetmesi olmuştur. Tarihlerimiz, onun, son Arnavutluk seferi esnasında (1478), o zaman miri alem olan Hersek zade Ahmet Paşa ile bir konuşması neticesinde, bir senedenberi İstanbulda mahpus bulunan Gedik Ahmet Paşayı serbest bırakarak evvela Selanik sonra Avlonya sancağının başına getirdiğini, Paşanın ise Pulya (Puglia) vilayetinin Avlonya livasına yakınlığı sebebiyle ele geçirilmesinin kolay olacağını arzettiğini ve bundan sonra bir donanma ile bu teşebbüse geçildiğini bildirirler. Şüphesiz ki, tarihi bir hakikati ihtiva eden bu malûmatın yanında, İtalya yarımadasında memleket fethetmek istemekte, daha başka ve ciddi sebepler aramak icap eder. Yani, sadece gedik Ahmet Paşanın kendiliğinden bu fikri ileri sürmesi hükümdarı böyle bir karara sevketmesi için kafi sayılamaz.

Ötedenberi Fatih´in, Şarki Roma İmparatorluğundan sonra Garbi Romayı da fethederek İtalyaya hakim olmak istediği bazı Bizans ve garp kaynaklarınca kabul edilmektedir. Pulya seferi bu idealin tahakkuku yolunda bir adım telakki olunabilirse de bu harekette, Venedik siyasetinin teşviklerine daha büyük bir yer ayırmak her halde doğrudur. Filhakika. o sırada Napoli krallığı ile harp halinde olan Venedik hükümetinin İstanbula senatörlerinden birisini göndererek cenubi İtalyanın (Puglia ve Calabria) büyük şehirlerinin hukukan Bizans Fatihine ait olacağı yolunda telkinlerde bulunduğu görülmektedir ki, sefer, bu diplomatik temas ve hazırlıktan sonra başlamış ve Gedik Ahmet Paşa, uzun müddet mukavemet görmiyen, Otranto´yu zaptederek yarımada ayak atmıştı.

Osmanlı kumandanının karşısında Napoli kralı Ferdinandın oğlu veliaht Prens Alphonse (II.) bulunuyordu. Onun ricatinden sonra Gedik Ahmet Paşa ve More sancak beyi Mustafa Bey, kısa bir zamanda Otranto civarındaki kaleleri de almış ve o civarda tehlikeli akınlarda da bulunmuşlardı. Tacüttevarih olmak üzere bazı tarih kaynaklarımız, bu hadise münasebetiyle “ Pulya vilayetinin valisi olan Raykanam Kafir”in kaçıp İspanyaya iltica ettiğinden bahsederler ki, burada zikredilen isim hakkında, şimdije kadar, bildiğimize göre, herhangi bir açıklamada bulunulmamış ve Rayka kelimesi ile kim ve ne kastedildiği, bu mesele ile meşgul olanlar ve bu hadiseyi tetkik edenlerce, izah edilmemiştir.

Bizim bu defa elimize geçen bir vesika bu hususta oldukça aydınlatıcı bir karakter taşımakta, hiç değilse, kuvvetli sayılabilecek hipotezlerde bulunmaya imkan vermektedir:

Bilindiği gibi, Otranto´nun fethinden dokuz ay sonra Fatih Sultan Mekmet vefat etmiş ve halefi Bayezid II ise Gedik Ahmet Paşayı İstanbula çağırmişti. Onun avdetinden sonra, bunu fırsat bilen Napoli kralı, Macarlardan da yardım alarak hücuma geçti ve kısa bir zamanda Otranto ile civarında bulunan Türkler elindeki kaleleri geri almaya muvaffak oldu (Eylül 1481).

Bundan sonra Ferdinand I, yeni padişahın, belki de, tekrar bir teşebbüse geçmesi ihtimalini nazara alarak derhal bir elçi gönderdi ve dostluk teminatı verip barışı elde etmeğe çalıştı. İşte bahsetmek istediğimiz vesika bu hadise münasebetiyle Napoli kralının Bayezid II ye gönderdiği mektup ve ahitname suretidir ve Topkapı sarayı arşivindedir (No, 3927) Vesikada tarih olmadığı gibi imzada yoktur. Gerek mektuplarda gerek ahitname suretinde Napoli kralı

da zikredilmemiştir. Mektubun başlığı “Suret-i mektubi ki ez taraf-ı Rayka, (Reyge) bihazret-i Hüdavendigar amde est”, ahitnamenin başlığı ise “ sureti ahitname ki “ Ez taraf-ı Rayka bihazret-i padişah islam... amde est”, şeklindedir.

Görülüyor ki tarihlerimizde tesadüf ettiğimiz “ Rayka namkafir” burada “Ez taraf-ı Rayka” olarak zikredilmiştir. Keza metinde de mektup ve ahitname sahibi Ferdinand, Padişaha “yüce, ulu, yedi iklim padişahı” gibi vasıflarla hitap ettikten sonra kendisini de, Don Ferendüş (Frenduz) Allahın inayetiyle Reygenin ve Çiçilyenin ve Kudüs’ü Mübarekin Beğisi” suretinde takdim ederken bu kelimeyi bir ülke ve eyalet ismi gibi kullanmış görünmektedir. Binaenaleyh evvela, bu kelimenin delalet ettiği manayı sarahatle bilmek lazımdır. Rayka, Reyke, Reyge, Rike şekillerinde okunabilecek olan bu kelimenin, Ferdinandın mensup olduğu hanedan isminin (Aragonya) tahrif edilmiş türkçe şekli bulunabileceği düşünülemez. Bu takdirde iki ihtimal hatıra gelmektedir: Ya, kral manasına gelen italyanca kelimenin (Rege) türkçe bir şekli olmalıdır. Yahut da, daha büyük bir ihtimalle, Sicilya ve Kudüs gibi bir yer ismi bulunmalıdır ki, bu halde onun mevkiini bulmak icap edecektir.

Bu hususta bizi aydınlatan, yine, büyük Türk denizcisi ve coğrafyacısı Piri Reis olmuştur. O, meşhur eserinde Otranto kalesini tasvir ederken (s. 170) “... Revka derler deniz kenarında bir kale var mezkür kale evvel zamanda ulu şehirmiş ama şimdi bir miktar halkı vardır ve ol kaleden Otrante beş mildir” demektedir ki bu mevkiin, tarihlerimizde Rayka ve bu vesikada Reyga olarak geçen isim olmasını, ihtiyat kaydı ile, kabule taraftarız.

Marini Sanuto’dan naklen Hammer’in de zikrettiği bu ahitname (Sefer 888 = mart 1483) (1); esirlerin serbest bırakılması, Otrantonun istirdadında İtalyanların eline geçen toprakların iadesi meselesini ele almakta, fakat bilhassa, aradaki münasebetleri kuvvetli bir dostluk üzerine kurmak istemektedir. Ferdinand I. in şu yolda teminat verdiğini görüyoruz: “Beğligüm şöyle ahdeder ki senin Padişahluğuna hiçbir ziyan etmiye denizden ve karadan ve senin Padişahluğunun bir ademisine ziyan etmem...”.

Napoli kralı yine bu münasebetle Gedik Ahmet Paşaya yazdığı mektubun bir yerinde de “ Sultanımdan dilek ederin Padişah Hazreti ile beni barışturasız bundan ileri dilerim hoş olavuz dostluğum iyliğüm sizler yüzü suyu ola...”

Bu müracaat, Osmanlı Hükümeti nezdinde müsait bir zemin bulmuş, Bayezid I., biraz da şehzade Cem meselesi yüzünden, bu müracaatlara dostça mukabelede bulunmuş ve Sinan Bey adlı bir elçiden başka adamları da birçok hediyelerle göndermiştir ki, yakında aynen

(Devamı 6 incisayfada)

(1) Hammer, fransızca . tercümesi, XVII. 112; keza Noradounghian, I., s. 22